

jim ostane zgolj vrednost prazne fraze, ki vnema gostilniška omizja, a zbuja v resnem življenju le pomilovalen posmeh! Nam je treba resnega, pozitivnega dela, saj so nas izkušnje že dovolj izučile, da ni nikomur niti najmanjše pomagano — s samimi besedami.

Zato kličemo ob sklepu letošnjega letnika vsem in vsakemu: Na delo! Na delo! Na delo!

O uspehih tega svojega poziva pa poročamo prihodnje leto. Od učiteljstva samega je odvisno, bo li to poročilo ugodno in zanj častno ali narobe.

Naš denarni závod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —

Promet do konca listopada 1906 **K 222.941.73.**

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Učiteljstvo in uradništvo.

Pod tem naslovom je objavil „Rdeči Prapor“ članek, ki je vreden našega uvaževanja. Zato seznanjamo z javnimi njegovimi izvajanji svoje čitateljstvo.

„Rdeči Prapor“ pravi, da se izvršujejo v politiški strukturi slovenskega naroda velike izpremembe, ki jih ni mogoče ne prezreti ne utajiti in ki jih je pospešil posebno boj za volilno reformo. Ta kampanja je bila sicer samo tista zadnja kapljica, ki provzroči, da se prelije prepolna čaša; prisilila je razne politiške igralce, da so položili svoje karte na mizo in pokazali, kaj imajo. Razlogi procesa pa tiče globlje in poiskati jih je v

socijalnih in gospodarskih razmerah, ki so prišle pri nas, pri pretežno agrikulturnem, politično nesamostalnem narodu pozneje do veljave kakor tam, kjer je nastopil moderni kapitalizem hitreje in mogočnejše; ki pa s svojimi posledicami vendar niso mogli izostati, ker ne živi slovenski narod na samotnem otoku, kjer ne pride z nikomer v dotiko in bi mogel živeti sam zase patriarhalno življenje.

Razmere slovenskega naroda so hujše, nego jih opazujemo drugod v Avstriji. Nimamo sicer mogočnega kapitalizma in z njim združene, razvijajoče se industrije, zato je ni ogromnega bogastva, ki bi se kupičilo vsaj v posameznih rokah ter bi povzdigovalo potrebe višjih slojev, kar bi vplivalo vsaj indirektno na razmere delavnih slojev in jih vsaj relativno izboljševalo. Vendar pa se kažejo pri nas vse posledice kapitalističnega razvoja v Avstriji, čigar valovje sega do nas in preko nas. Najbolj očitno kaže to draginja, ki raste pri nas popolnoma v enaki meri kakor drugod po državi, in ki ne obsega samo importiranih potrebščin, temveč skoraj še v večji meri domače pridelke. Ta draginja je občutljiva tem bolj, ker se dohodki konzumirajočih krogov niso povzdigovali tako kakor v bolj kapitaliziranih krajih.

Relativna beda, ki izvira iz kričečega nerazmerja med sredstvi in potrebami, je pri nas nedvomno večja kakor med gospodarsko razvitejšimi narodi. Čutiti jo pa morajo vsi, ki so primorani, da živijo od dohodkov svojega dela, od svojih plač, vsi, ki pripadajo delavskemu razredu v širšem pomenu; ne samo industrialni, obrtniški, poljedelski, prometni delavci, temveč tudi vse skupine uradništva ter učiteljstva najrazličnejših zavodov.

Napačni nauki o politiki, ki so jih dolgo razširjali, so provzročili, da zlasti inteligentni sloji niso marali priznavati gospodarske podlage vsake politike. Govoriti o gospodarskih vprašanjih, ni bilo „šik“; o računskih težavah se je smel meniti le mož z ženo med svojimi štirimi stenami, v zaščiti domačih larov in penatov, v javnosti pa je bilo treba izogibati se vsega, kar bi moglo pokazati, da so doma take skrbi. „Stanu primerno“ življenje je bilo treba voditi za vsako ceno in tajni namen tega splošnega predpisa je bil ta, da se zabrani inteligentom, priznati gospodarskim vprašanjem tisto važnost, ki jo vendar imajo.

Ni umrla rada.*)

Nocoj ji kri je bruhnila iz grudi,
Kako širok se pramen je ulil
po beli postelji, kako se vil
življenja tok po tleh je dalje tudi!
Obupen strah ji je srcé preletel:
Tedaj je res? Že zdaj prihaja smrt?
V najlepši dobi da ji je odevetel
ta svet, ki se ji vidi kakor vrt,
dasi je dokaj, dokaj v njem bodičja? —
Nazaj voščeno bled-ga obličja
se je sklonila, in oči potem,
nje velike oči so se zalile
z otožnimi solzami. Plaval nem
jutranji mrak je okrog nje. Še krile
meglé so zunaj mirno speči svet,
a skoro se zbudi življenje spet.

Ležala je brezgibno kakor kip.
Le prsi bolne hrople so zamolklo

*) To balado je priobčil „Ljubljanski Zvon“ v letošnji novembrski številki. Ponatiskujemo jo, ker ji je vzel pesnik snov iz življenja uboge vsake učiteljice. Ta tragika mora presuniti vsakegar

in v njih srcé ni bilo, ampak tolklo,
kakor bi htelo počiti vsak hip...
Ne daj, dobrotni Bog, da strašni vir
ulije se še enkrat, da se loči
tako samotna, bedna, brez pomoči!
Ta gluha noč! Ta strahoviti mir!
Vsaj eno živo bitje se oglási!
A molk. Pokoj. Tišina grobna v vasi.

Kako še spe! In bodo še! Počasi
teko, če vobče ji teko, minute
in sleherna je polna groze ljute.
Tako je, kakor da v temini tej
ni sama, kakor da se nekaj k njej
počastno plazi bliže, bliže... Glej!
Sedaj je tu... Ledeni, suhi prsti!
Umira! Smrt! Sedaj počiva v krsti.

Brezumen strah! Okostje naj jo bega,
ki vendar je le domišljije tvor
in dosti neokusen polg tega?
Kedàr od daljnih veličastnih gor
prisije solnce, kadar zgođnji zor
razlije se po nje ponižnem domu,

Toda šega ni konvencija, in vsi zakoni nimajo toliko moči, da bi spravili s sveta dejanske razmere. Če se potrebnih izdatkov trajno ne more pokrivati z omenjenimi dohodki in če diferenca med obema venomer narašča, je nemogoče, ohraniti standard of life na potrebni višini, ali pa le z nevarnimi gospodarskimi operacijami, katerih finale je neizogibna zadolžitev.

Dokler je bila gospodarska kriza taka, da je bilo od primerne regulacije plač še upati — vsaj navidezno — definitivne rešitve, se je smatralo politiko za sredstvo, s katerim bi se moglo pridobiti naklonjenost odločujočih strank. Uradniki, učitelji i. t. d. so se oklepali tistih, ki jim ni bilo treba naravnost govoriti o bedi, a ki se je od njih lahko pričakovalo, da bodo nagradili političko podporo z izboljševalnimi reformami. Ako je imela taka stranka v svojem programu in nastopanju še pritikline, ki so jo delale simpatično, je tem lažje pridobivala spremstvo omenjenih slojev in glasove pri volitvah. Z narodnostjo, svobodo, napredkom se je v tem oziru lahko obširno operiralo in mnogo doseglo.

Tako je zlasti liberalna stranka pri nas pridobila pristašev.

Toda liberalci niso nikoli razumeli svoje naloge. Moderna politika jim je bila s sedmimi pečati zaprta knjiga, in o gospodarskem okostju vsake politike niso imeli pojma. Od svojih pristašev so zahtevali navdušenja, požrtvovalnosti; da bi pa morali zanje kaj storiti, tega niso niti vedeli. Njih krivica se nekoliko zmanjšuje, ako se pomisli na njih nevednost. Ali efekt ostane enak in ta odločuje. Če so storili liberalci tam, kjer so imeli moč v rokah, kaj za posameznika, so jim ostali sloji in stanovi Hekuba, socialno vprašanje pa zanimiva uganka, s katero si niso mislili trpinčiti možganov.

Neizogibni, v našem slučaju negativni gospodarski razvoj pa je šel svojo pot in končno je došel do točke, kjer se mora priznati: Dalje ne gre.

Z neznosnimi gospodarskimi razmerami se razlaga propad liberalne stranke, katerega ne ustavi noben fenomen več. Ali za tiste sloje, ki so doslej tvorili gros te stranke in so bili prisiljeni, da jo zapuste, nastane kategorično vprašanje: „Kaj sedaj?“

V zmedenih razmerah, ki so prva posledica vsake take krize, se pojavljajo različni glasovi in med najglasnejšimi je klic, ki se že nekaj časa ponavlja: Učitelji, uradniki naj ostanejo pasivni, naj se omeje samo na zasledovanje svojih lastnih interesov, sicer pa naj se ne pridružijo nobeni stranki. Če so taki sveti v prvih časih samo umevno znamenje nezadovoljnosti, razočaranja in depresije, postanejo lahko nevarni, kadar se podleže prva razburjenost in se začne jasnití položaj.

Pasivnost je najnesrečnejši politički aksiom in ima za prizadete navadno najhujše posledice. Tisti, ki ga propagirajo, pa kažejo le, da se tudi iz najostrejših kriz niso dosti naučili.

Zgodovina je velika učiteljica — ali učenci morajo imeti dosti volje, da se uče in ne smejo iskati zgodovine samo pri starih Grkih in Egipčanih, temveč morajo posvetiti svojo pozornost tudi in zlasti sodobnim dogodkom. Proučevanje aktualne zgodovine nam pa razkrije dejstvo, da so storili večkrat omenjeni sloji sami veliko napako, ko so zahtevali rešitve od drugih, namesto da bi bili zaupali — svoji lastni moči. In tisti, ki jim priporočajo sedaj pasivnost, jih hočejo odvesti zopet na neko, le še bolj oddaljeno cesto, in kar jim priporočajo, je pravzaprav — prostitucija. „Tukaj smo, na trgu; kdor da več za nas, tisti nas pa dobi!“ Gotovo propagatorji te ideje niso mislili tako, ali dejstvo je tako.

Za naše uradnike in učitelje je samo ena pot, ki jih more dovesti do rešitve: Pristop k socialni demokraciji.

Treba ni nič drugega, kakor da spoznajo veliko, a enostavno resnico: Če hočeš, da ti Bog pomaga, pomagaj si sam. To je pravzaprav le parafraza Marksovega nepobitnega nauka: „Die Befreiung der Arbeiterklasse kann nur ein Werk der Arbeiterklasse sein“. Seveda morajo imeti uradniki in učitelji toliko poguma, da priznajo sami sebi svojo pripadnost k delavskemu razredu. To priznanje je ravno tako lahko, kakor odnosno spoznanje. Kam pa naj se prištevajo? Člani kapitalističnega razreda niso; veleposestev nimajo. K tistemu srednjemu sloju, ki je potisnjen med oba velika razreda svobodne družbe, ne pripadajo. Z malimi obrtniki nimajo nič skupnega. Pač pa so nedvomno delavec, ljudje, ki morajo prodajati svojo psihiško in

bo tudi konec vsakemu fantomu.
A ne li morda konec tudi — njej?

Ne! Laže diha, nego je poprej,
ko jo je davil kašelj otel, suh!
Slabotna je, da komaj se pregiblje,
prosteje pa ji snuje misli duh;
v nebrojnih se spominih davnih ziblje...

Prišla je semkaj v zapuščeno vas,
učiteljica mlada. O, na glas
pozdravila je bila list — dekret,
ki ji po teku vseh napornih let
naklonil je življenje samostojno,
če ne sijajno že, pa vsaj pokojno!
Sirota je, in tuji so ljudje
delili krub ji tuj. Rosila često
ga je s solzami... Tak se težko jé!

In zapustila je naposled mesto
izmučena in blede. Takrat že
je časih kašljala. todà le malo.
Od bede ji je bilo pač ostalo
in od noči, prečutih poleg sklada

učenih knjig. Prišla je služiti rada,
in živoradostna življenska nada
je njenemu telesu za napor
prihodnjih dni bilà moči izvor.

Oj, vbožjem krilu bujne te narave
po mukah vseh je našla svoj odmor!
Ta čisti zrak in sredi gozdnih smrek
ta mir in ure vse tako sanjave
pod njimi — vse je bilo blažen lek!
In v šoli bistre ali tope glave,
učila in ljubila jih je vprek.

In rada je imela vse ljudi,
dasi so časih trdi in odsečni.
In dnevi so ji tekli brez skrbi.
Zahvaljen Bog: Po dobi vsej nesrečni
poslal si čas, ko duša, k tlom pripeta,
a toli željna višjega poleta,
polagoma oprasha se vezil!

Seve, kar toliko jo let je trlo,
ni še prešlo docela. Dokaj muk
provzroča tudi ji naporni uk.

fiziško delavno moč in ki so v vseh odnošajih odvisni od kapitalističnega gospodarstva.

Odgovarja se časih z ugovorom, da se sedaj uradnikom in učiteljem itak ne priporoča nič drugega; pravi se jim, naj se združijo, pa naj ostanejo „sami zase“. To bi bilo prav lepo, ako ne bi bilo vsako vprašanje pravice v zadnji vrsti vprašanje moči, in če ne bi bila kapitalistična moč tako enotna, da ji je treba brezpogojno postaviti enotno delavsko moč nasproti. Združeni uradniki so seveda več kakor posamezen uradnik. Toda če ostanejo osamljeni, so vendar še tako slabi, da ne morejo doseči nič odločilnega, dočim je delavski razred kot enotna armada nepremagljiv in ž njim vred so nepremagljivi njegovi posamezni deli.

Ako podpirajo uradnike in učitelje v njih bojih na gospodarskem in na političnem polju delaveci, tedaj je to tako ogromna moč, da mora prej ali slej prodreti na vsi črti. Toda kdor zahteva od delavca take podpore, mora pokazati delavstvu, da tudi ono lahko njemu zaupa; pridružiti se mu mora, v eni organizaciji mora korakati z njim. Pridobivala bosta oba že na poti; uradništvo in učiteljstvo se bo nasrkalo silne delavske energije, delavstvo bo profitiralo od njih inteligence in tako se bota vzajemno izpopolnjevala.

Že opazujemo ta proces dugod. Ali morajo Slovenci vedno čakati in capljati od zadaj? Kaj pa bi bilo, če bi podali Slovenci enkrat primer? Socializem je bodočnost; kdor se postavi na čelo njegovi armadi, si pridobi največje zasluge. To bi bilo tudi brez fraze imenitno narodno delo.

Iz mariborske okolice.

Pod tem naslovom je čitati v 9. št. „Narodnega lista“ dejstvo, da nekatere šole našega okraja izkazujejo ogromna števila šolskih zamud. K temu poročilo je dostaviti, da je pač prepolzevo poslovanje v okrajnem šolskem svetu veliko krivo, da se navedena ogromna števila šolskih zamud tako množe, zakaj razsodki o odmerjenih šolskih kaznih se navadno v do-

stavbo strankam dotičnemu občinskemu uradu odpošljejo tri in še več mesecev po odmerjeni kazni, časih po več razsodkov obenem vkup, tako da starši potem več ne vedo, zakaj so pravzaprav kaznovani. In vendar ni nikjer uradno poslovanje taka nujna potreba, ko ravno pri šolskih zamudah ter je tudi po odredbah višjih šolskih oblasti naravnost zaukazano. Da taka počasnost stvari le škoduje, je očitno. Zdi se nam, da pri okrajnih šolskih svetih manjka dotičnih delavnih moči, in kar se tiče našega okraja, je v ta namen odločen en edin uradnik, ki ima pa še druge agende v obilnem številu reševati. V našem šolskem okolišu n. pr. je več kazni iz preteklega leta neiztirjanih in tudi z zaporom neodsluženih. In kakšen je navadno ta zapor? V občinski ječi! Komentarja ni treba! Takim zanikrnežem bi se moralo sedenje za šolske kazni vendar otežkočiti ter jih poklicati v zapor k e. kr. sodišču, kamor imajo daljšo pot in večkrat tudi stroške za potovanje tja ali pa spremstvo z orožniki. To bi bilo radikalno!

Zato naj bi bili uradniki v okrajnem šolskem svetu pomnoženi in za to nastavljeni in poklicani učitelji, ki službujejo že dlje časa, ki so upehani od dela v šoli in ki so sposobni za tako delo. Taki uradniki, vzeti iz učiteljskega stanu, bi uradovali gotovo vsaj tako, ako ne bolje in hitreje, kakor uredjujejo drugi uradniki. Učiteljstvo bi pa imelo tudi več zaupanja vanje. Bilo bi to šolstvu le v korist. Naš kmet navadno redno pošilja svojo deco v šolo, šolske kazni zadenejo nevedni proletarijat, ki se vedno bolj in bolj množi v nadlogo občinam in državi. Učiteljske skupščine in vsi poklicani krogi bi naj uvažali zgoraj navedeni predlog ter ga zastopali z vso odločnostjo.*)

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Učiteljsko tiskovno društvo. Upravni svet „Učiteljskega tiskovnega društva“ je sklenil, da je odslej naprej tistim, ki

*) O tem predlogu smo že mi govorili v 47. številu, stran 431.

Uredn.

Zatohli vzduh in prah jo reže v grlo.
Ženic je ondan slišala šepet:
„Ubožica, kako je vendar blede!
In pokašljeje tudi . . .“ No, seveda,
krepak ni mestni človek kakor kmet . . .

Nocoj! Ne, misliti ne sme preveč! —
Kako nenadoma se je zgodilo!
Kakó da spečo jo je zbodel meč
globoko v prsi, . . . Pramen vroč, rdeč . . .
In čelo se je mrzlo porosilo.
Ne, misliti ne sme preveč! Preljut
je ta spomin; vznemirja ji ves čut
do skrajnosti . . .

Svetli se zunaj. Dan!
Prihaja vendar, dasi je kesan.
Zdaj pojdejo iz hiš ljudje na plan,
počiti, krepki, zdravi, dobre volje.
Ta v gozd in ta na pod in ta na polje.
Otroci pa z živinčeti na pašo.
Čuj! Zvon oznanja že jutranjo mašo!
Zamolčko poje kakor pri pogrebu . . .
Jasni se daleč na iztočnem nebu . . .

O solnce, lek, življenje, luč in moč!
Prešla je noč. Prešla ta strašna noč . . .

In vendar! Dihala je laže prej,
zdaj prsi ji teži, ogromen kamen.
Zdaj . . . Nekaj se utrgalo je v njej!
Če spet ulije se ji rdeči pramen,
tedaj — o Bog . . .

Boke na prsih sklene.
Oči upre ob strop. Obraz rosé
ji bridke solze. In krvave pene
ji silijo na ustnice bledé . . .

Tako so našli skoro jo potem.
In baje se je smilila ljudem.
„Pozna se ji, da ni umrla rada“,
so rekli, ker je reči kaj navada.

Jaz žalnejših besed od teh ne vem.

A. Funtek.